

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport

6

Številka: 411-01-16/2019/9
Ljubljana, 9. 10. 2019

EPA 778-VIII

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na podlagi 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) sprejela

P o r o č i l o

k Predlogu Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK) – druga obravnava

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na 18. seji 9. 10. 2019 obravnavala Predlog Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predlagala Vlada.

Komisija predlog zakona **podpira**.

Predlagani zakon opredeljuje ukrepe in instrumente za zagotovitev nadaljnjega razvoja na področju kulture, dostopnost do kulturnih dobrin, finančno izvedbo nujnih programov v kulturi in konkurenčnost slovenskega jezika v digitalnem okolju. Določa sedem stebrov oz. področij in programov skrbi za kulturo dediščino, in sicer so to sanacija najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov, ureditev osnovnih prostorskih pogojev in nakup opreme za javne zavode s področja kulture, podpora razvoju sodobnih knjižničnih storitev v potujočih knjižnicah, ohranjanje in obnova najbolj ogrožene in najpomembnejše slovenske filmske, glasbene, baletne in plesne dediščine in digitalizacija kulturne dediščine, gradnja najbolj ogroženih gradnikov infrastrukture za slovenski jezik v digitalnem okolju, zagotavljanje najnujnejših prostorskih pogojev in opreme za razvoj ljubiteljske kulture po lokalnih skupnostih in mladinske kulturne dejavnosti in odkupi predmetov kulturne dediščine in sodobne umetnosti. Predlagani zakon sledi večletnim prizadevanjem za enakomeren razvoj na tem področju. Ocenjena vrednost za uresničitev programov, zajetih v predlogu zakona, znaša 122,6 milijona evrov, ki bodo zagotovljeni v obdobju od leta 2021 do 2027 iz proračunskih in drugih javnofinančnih sredstev. Komisija je pri tem izpostavila pomen vlaganja v kulturne dejavnosti, ki ima multiplikativne učinke in so dolgoročna naložba v prihodnost države in razvoja celotne družbe. Po podatkih Statističnega urada je bila skupna dodana bruto vrednost kulturnih dejavnosti od leta 2009 do leta 2014 v povprečju višja od milijarde evrov oz. vsaj 3 % BDP.

Komisija je opozorila na zaskrbljujoče dejstvo, da je vsebina zakona nastajala več let: poslanski predlog zakona iz leta 2015 za Vlado ni bil sprejemljiv, predlog Ministrstva za kulturo leto kasneje pa ni dobil podpore Ministrstva za finance. Od leta 2009 so se

integralna proračunska sredstva na področju investicij v obnovo kulturnih spomenikov zmanjšala kar za 50 %; proračunski delež za kulturo pa se je iz 2,2 % leta 2009 zmanjšal že na 1,57 %, leta 2019 pa znaša 1,68 %. Od leta 2009 Ministrstvo za kulturo zaradi javnofinančnih razlogov ni namenilo več sredstev za nujno investicijsko vzdrževanje javne kulturne infrastrukture.

Komisija ocenjuje, da so sredstva za obnovo in s tem ohranjanje kulturne dediščine nujna. Stanje je zaskrbljujoče in kaže na povsem neodgovoren odnos države do lastne kulturne dediščine. Država temu področju do zdaj ni pristopala sistemsko in ni zagotovila stabilnega financiranja znotraj integralnega dela proračuna. Nevzdrževanje kulturne dediščine – kulturnih spomenikov in infrastrukture je povzročilo veliko škodo, ki dolgoročno zaradi povečevanja vrednosti investicij pravzaprav onemogoča njeno ohranitev. Pri tem je komisija izpostavila, da bodo nova zakonska sredstva morebiti zadostovala le za popravilo škode, ministrstvo pa bi moralo že pripravljati strategijo, kako zagotoviti stabilnejša finančna sredstva v prihodnjih proračunih za programe v smeri ohranitve in krepitev vseh kulturnih dejavnosti.

Kot je predlagatelj v predstavitvi predloga zakona posebej izpostavil, je posebna skrb namenjena tudi podpori razvoja sodobnih knjižničarskih storitev v potujočih knjižnicah in skrbi za slovensko knjigo, ki združuje in kultivira celotno družbo. Knjiga je ena od središč kulturnega ustvarjanja in omogoča opolnomočenje svojih bralcev z različnimi kompetencami. Glede na raziskave bralna pismenost pada predvsem zaradi neselektivnega vdora tujejezičnih tehnologij, zato je pomembna ohranitev tradicionalnih pristopov do knjige. Ker se nekatere, zlasti manjše, knjižnice zaradi ekonomskih razlogov zapirajo, so bibliobusi sodobnejši način, kako knjigo približati bralcem. Posebej je omenil tudi dodatna finančna sredstva za digitalizacijo glasbene in filmske produkcije - avdiovizualne dediščine, ki zaradi odsotnosti finančnih sredstev izginja. Komisija je pri tem izpostavila občutljivost slovenskega jezika, ki je ob hitri komunikacijski digitalizaciji zaradi svoje majhnosti glede na število govorcev, ogrožen v svoji rabi na spletu in v različnih računalniških komunikacijskih jezikovnih aplikacijah. Zato mora država nameniti bolj sistematično skrb oz. finančno podporo konkurenčnosti slovenskega jezika v digitalnem okolju.

Predlagatelj je izpostavil, da kljub povečanju proračuna, za projekte in programe ostane le 12 % proračuna, ostalo je namenjeno plačam in izpolnjevanju drugih zakonskih obveznosti. Obravnavani predlog zakona bo zato sprostil sredstva tudi za druge projekte, ki jim do zdaj ni bilo namenjeno dovolj pozornosti. Cilji pristojnega ministrstva se bodo lahko uresničevali le, če bo kulturno ministrstvo postalo prednostna os v novi evropski finančni perspektivi 2020–2027 oz. bo vključeno v delež črpanja teh sredstev, za katera je odgovorna Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Komisija se je seznanila tudi z mnenjem Komisije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesno skupino lokalnih interesov, ki sta opozorili, da občine zaradi finančne podhranjenosti v preteklosti kljub številnim prizadevanjem niso zmogle zadovoljivo skrbeti za ohranjanje kulturne dediščine. Predlog zakona sicer prinaša dodatna sredstva tudi za občine, vendar bi morale biti občine upravičene do večjega deleža sofinanciranja obnove najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov kot pravne oz. fizične osebe. Ta delež bi moral biti sorazmeren predvidenim sredstvom, ki so namenjena financiranju kulturnih spomenikov v lasti države. Komisija in interesna skupina menita, da bi se morala višina sofinanciranja ureditve osnovnih prostorskih pogojev in nakupa opreme za javne zavode, katerih ustanoviteljica je lokalna skupnost, povečati vsaj na tretjino deleža sredstev za javne zavode s področja kulture.

Komisija je k temu dodala vprašanje statusnega odnosa med razglasitvijo kulturne dediščine za kulturni spomenik državnega ali lokalnega pomena ter njenim lastništvom. Razglasitev pomeni tudi prevzeti skrbi za to kulturno dediščino – kulturni spomenik. Občine in zasebniki, ki so tudi lastniki teh objektov, nimajo zadostnih finančnih sredstev za njihovo obnovo, obenem pa mora lastnik za tak poseg pridobiti tudi kulturnovarstveno soglasje in izpolnjevati kulturnovarstvene pogoje. Občinam je tudi v interesu, da bi tem objektom dodala nove, sodobne vsebine, zanimive za širšo skupnost in ki bi tudi sledile razvojnim načrtom občine. Status nepremičninske dediščine, proglašene za kulturni spomenik, pa takšne načrte pogosto omejuje. Komisija se je ob tem seznanila z načrti pristojnega ministrstva glede nove strategije varovanja kulturne dediščine, obenem pa se strokovno revidira register kulturnih spomenikov, katere nepremičnine še izpolnjujejo pogoje za ohranitev statusa kulturnega spomenika.

Komisija je na podlagi razprave posebej opozorila na nujnost sprejema predloga zakona in hkrati opozorila na kontradiktornost namena in nujnosti zakona s pogojevanjem načrtovanih finančnih sredstev z javnofinančnimi zmožnostmi. Zato predlaga, da se v drugem odstavku 3. člena predloga zakona črta besedilo »v skladu z javnofinančnimi zmožnostmi in prioritetai«. Komisija ocenjuje, da so zakonski ukrepi smiselni in učinkoviti le z uresničevanjem sprejetih zavez, ki so v tem primeru korektno dolgoročno finančno načrtovane, zato mora postati sprejet zakon pravna obveznost in integralen del vseh prihodnjih proračunskih dokumentov.

* * *

Za poročevalca je bil določen predsednik komisije Branimir Štrukelj.

Mag. Damijana Zelnik, l.r.
sekretarka

Branimir Štrukelj, l.r.
predsednik